

TALK
-hanke

OPAS

DIALOGITYÖPAJAN
JÄRJESTÄJÄLLE

KULTTUURISENSITIIVINEN NÄKÖKULMA
RYHMÄTOIMINTAAN

Setlementti
Tampere

Opas dialogityöpajan järjestäjälle

Sisällys	2
TALK-hankkeen dialogityöpajan juuret	3
Dialogityöpajan tavoite	3
Työskentelytavan erityisyys	4
Sensitiivisten aiheiden käsittely työpajoissa	4
Dialogitaidot ja turvallinen tila keskustelulle	5
Turvallisemman tilan periaatteita	7
Tilan merkitys	7
Yhteinen kieli ja sensitiivisyys	8
Dialogityöpajamalli	8
Esimerkki TALK-työpajasta	10
Liitteet	11

Teksti: TALK-hanketiimi, Setlementti Tampere ry, 2021

**Setlementti
Tampere**

Rohkeasti ihmisen puolella

TALK-hankkeen dialogityöpajamallin juuret

Setlementti Tampere ry:n TALK-hanke on työ- ja elinkeinoministeriön rahoittama kehittämishanke vuosina 2020–2021. Hankkeen päätavoite on lisätä eri maahanmuuttajayhteisöjen sisäistä keskustelua, pohdintaa ja ymmärrystä **tasa-arvoon, sukupuoliroolien merkitykseen, itsemääräämisoikeuteen, seksuaalisiin oikeuksiin ja haitallisiin perinteisiin** liittyvissä kysymyksissä. Osana hanketta koulutimme omakielisiä ryhmänohjaajia, järjestimme erikielisiä keskusteluryhmiä sekä suomenkielisiä dialogityöpajoja.

Dialogityöpajamallia on Setlementti Tampere ry:ssä kehittänyt kunniaan liittyvän väkivaltatyön yksikkömme Didar. Hankeajana (v. 2013–2016) Didarissa kehitettiin menetelmää ja sen myötä myös tarinallinen lautapeli dialogin tueksi. Dialogityöskentelyä on jatkettu toiminnassa sen jälkeen vuosien ajan ja näitä käytäntöjä hyödynnettiin TALK-hankkeessa työpajojen toteutuksessa sekä mallinnuksessa. TALK-hankkeen dialogityöpajat toteutettiin yhteistyössä Tampereen seudun ammattiopisto Tredun kanssa marraskuussa 2020 koronaepidemian aikana, mikä merkitsi muun muassa lähikontaktien välttämistä ja pyrkimystä turvavälien säilyttämiseen kaikessa toiminnassa. Järjestimme kaikkiaan kymmenen työpajaa ja kohtasimme niiden myötä 106 maahanmuuttajataustaista opiskelijaa. Aiheena keskusteluissa oli tasa-arvo. Aihetta oli toivottu oppilaitoksen puolesta ja se sopi erinomaisesti hankkeemme teemoihin.

Meitä ohjaajia oli useimmissa Tredun työpajoissa kolme. Useamman ohjaajan osallistuminen mahdollisti pienryhmätyöskentelyn silloin, kun se tilojen puolesta onnistui. Jokaiselle pienryhmälle oli tällöin oma ohjaajansa, jonka tehtävänä oli tukea keskustelun edistymistä kysymällä ryhmäläisiltä kysymyksiä ja suuntaamalla puhetta päivän aiheeseen eri tulokulmista.

” Meitä yllätti, miten rohkeasti ja avoimesti opiskelijat keskustelivat monisyisestä tasa-arvon osa-alueista. Meille oli erittäin merkityksellistä saada olla kuulemassa opiskelijoiden ajatuksia ja keskustella heidän kanssaan näistä tärkeistä asioista. Opimme vierailuidemme aikana paljon uutta.

Parhaiten työskentely onnistui ryhmissä, jotka olivat saaneet kattavasti ennakkotietoa saapumisestamme. Koimme opettajien läsnäolon dialogityöpajoissa tärkeäksi ja he osallistuivat aktiivisesti keskusteluun tuoden siihen näkemyksiä, kysymyksiä sekä nostoen esiin mahdollisia hankalia käsitteitä. Parhaimmillaan dialogityöpajan sisällöt nivoutuivat osaksi opetuksessa muutenkin käsiteltyjä sisältöjä ja keskusteluita. Erot kielitaidossa vaikuttivat varmasti jonkin verran osallistujien aktiivisuuteen, mutta opiskelijat osallistuivat keskusteluun todella upeasti. ”

Tässä oppaassa on kuvattu työpajatyöskentelymme malli. Mallin taustoittamisen lisäksi olemme koonneet oppaaseen ajatuksiamme dialogisuudesta sekä asioista, joita on hyvä huomioida järjestäessä työpajoja.

Dialogityöpajan tavoite

TALK-hankkeessa dialogityöpajat eivät olleet väline johonkin erilliseen päämäärään, vaan menetelmä itsessään on samalla lopputulos. Työpajoissa pyritään synnyttämään keskustelua ja ajatustenvaihtoa jonkin teeman ympärille. Keskustelun aikaan saaminen, ajatusten ilmaiseminen ja kuuleminen sekä yhteinen pohdinta ovat sellaisenaan tuloksia.

Dialogityöpajassa kutsutaan ihmisiä keskustelemaan ja pohtimaan jotain teemaa yhdessä. Työskentelyn tarkoituksena ei ole, että keskustelun päättyessä kaikki olisivat samaa mieltä keskenään. Kyse on sen sijaan ikään kuin *yhdessä ajattelemisesta*. Keskeistä on pysähtyä ilmaisemaan ja aidosti kuuntelemaan erilaisia näkemyksiä.

Vaikka työpajassa ei ole tarkoitus saada mitään yksittäistä asiaa ratkeamaan, ei keskustelu silti ole vailla tavoitteita. Tavoitteena voivat olla esimerkiksi:

- Ymmärryksen lisääminen käsiteltävästä aiheesta, muista ihmisistä tai itsestä
- Erilaisten näkökulmien ja niiden taustalla olevien syiden ymmärtäminen
- Yhteinen aiheiden käsittely ennen päätöksentekoa tai osana valmistelua
- Tasavertainen kohtaaminen
- Osallisuuden tunteen vahvistaminen eri lähtökohdista tai organisaatioista tuleville ihmisille
- Sitoutuminen käsiteltävään aiheeseen
- Ristiriitatilanteen ennaltaehkäisy tai haasteiden ennakointi

(lähde: Sitra, Erätauko-hanke. <https://www.sitra.fi/caset/keskustelun-tavoitteiden-maarittely/>)

Työskentelytavan erityisyys

Dialogityöpaja sopii erilaisille ryhmille ja osaksi monenlaista toimintaa. Menetelmä on kevyt ja helposti toteutettavissa erilaisissa ympäristöissä. Pelkistetyimmillään tämä tarkoittaa työpajan ohjaajan tai ohjaajien saapumista jonkin valmiin ryhmän luo. Mitään erityisiä apuvälineitä tai materiaaleja ei välttämättä tarvita, mutta niitäkin voi hyödyntää. Dialogityöpaja voidaan toteuttaa kertaluonteisesti tai se voi olla osa pitkäjänteisempää työskentelyä. Työpaja voi palvella harjoituksena oman mielipiteen ilmaisuun ja keskustelutaidon kehittämiseen. On kuitenkin hyvä erottaa heti alun pitäen dialogi muun tyyppisestä keskustelusta. Kyse ei ole esimerkiksi väittelystä, jossa pyrittäisiin löytämään vahvin argumentti tai neuvottelusta, jossa päämääränä olisi yhteinen näkemys jostain asiasta.

Dialogi on rakentava ja tasavertainen tapa keskustella. Dialogissa tähdätään toisten ymmärtämiseen, mutta ei yksimielisyyteen. Parhaimmillaan dialogissa syntyy ennalta-arvaamattomia oivalluksia ja uutta ajattelua. (lähde: Sitran selvityksiä 129. <https://media.sitra.fi/2018/03/23120710/dialogin-vuoro1.pdf>)

Dialogisuuden peruserä on, että kaikki keskusteluun osallistujat ovat samanarvoisia ja heidän puheenvuoroilleen on tilaa. Mielipiteet voivat olla eriäviä, mutta niitä ilmaisevat osallistujat ovat yhtä arvokkaita. Dialogissa henkilöt ovat halukkaita kuuntelemaan toisiaan mielenkiinnolla. He haluavat myös pyrkiä ymmärtämään toisen näkökulman asiaan. Avoimuus kaikenlaisille puheenvuoroille ei silti tarkoita, että mitä hyvänsä voi tai saa sanoa: dialogi rakentuu keskinäiselle kunnioitukselle. Oman näkemyksen ilmaisuun ei tule sisältyä toisen näkemyksen tai henkilön loukkaamista. Keskustelussa ihmiset kohtaavat toisensa ja kuulevat toistensa ajatuksia. Tämä herättää arvioimaan myös omaa ajattelua. Arvostavassa ja turvallisessa keskusteluilmapiiirissä voidaan tuoda erilaisia näkemyksiä esiin ja parhaimmillaan avartaa kaikkien osallistujien ajattelua jotain aihetta koskien.

Dialogityöpajatyöskentelyn on hyvä olla kielitietoista. Puhutun kielen tulee olla mahdollisimman selkeää ja kaikille ymmärrettävää. Mitä vähemmän käytössä on yhteistä kieltä, sitä suuremman merkityksen saa sanaton viestintä. Tämä tarkoittaa eleitä, ilmeitä ja olemisen tapaa.

Vuorovaikutustilanteissa, joissa ei ole mahdollista sanallisesti viestittää kaikkea haluttua sisältöä, on kiinnitettävä erityistä huomiota ystävälliseen äänensävyyn, kasvojen ilmeisiin, omaan kehon asentoon ja käytökseen. Sanallisen ja sanattoman viestinnän tulisi ilmaista avoimuutta, kiinnostusta, ystävällisyyttä ja kunnioitusta.

Sensitiivisten aiheiden käsittely työpajoissa

Dialogityöpaja on oivallinen menetelmä tuoda myös sensitiivisiä eli herkkiä aiheita keskusteluun. Tällaisia voivat olla esimerkiksi vahvoja tunteita herättävät tai vaikka kulttuurisesti aroiksi mielletyt aiheet, kuten seksuaalisuuden kysymykset, erilaiset perinteet ja tavat, ihmisoikeuskysymykset tai sukupuoliin liitetyt näkemykset. Eri yhteisöissä ja eri yhteyksissä nähdään eri aiheet sensitiivisinä. Tähän vaikuttavat osaltaan jokaisen ihmisen omat yksilölliset kokemukset ja ajatukset. Dialogin kautta on mahdollista tarkastella erityyppisiä aiheita monelta eri kannalta. Keskusteluryhmiin jakautumisessa on hyvä miettiä etukäteen keskusteltavan teeman sensitiivisyys suhteessa osallistujien taustaan ja kulttuuriin. Esimerkiksi seksuaalisuuden teemojen käsittely sekaryhmissä voi joillekin osallistujille olla jopa mahdotonta. Tällöin on hyvä jakaa keskusteluryhmät sukupuolittain. Aihetta voi olla myös tarpeen alustaa järjestäjän kanssa etukäteen, esimerkiksi taustoittaa oppilaitoksen opettajien kanssa työpajan teemoja ennen kuin järjestetään dialogityöpaja opiskelijaryhmälle. Tällöin on mahdollista huomioida ryhmän tarpeet paremmin ja tarvittaessa räätälöidä juuri heille sopiva työpaja.

Dialogityöpajoissa voidaan pyrkiä tiedon ja ymmärryksen lisäämiseen jostain aiheesta. Keskusteluun onkin arvostavassa ilmapiirissä mahdollisuus nostaa puheenaihetta koskevaa laki- ja tutkimustietoa. Tällöinkään ei silti ole kyse luennoimisesta tai pyrkimyksestä käännyttää osallistujia määrätyn näkemyksen kannalle. Esimerkiksi lainsäädäntö ja lain noudattaminen muodostavat turvalliset reunat keskustelulle. Kiperissä kysymyksissä, joissa herää runsaasti eriäviä mielipiteitä, voidaan palauttaa kysymys lainsäädännön tasolle ja keskustella siitä, miten yhteiskunnassa on yhteisesti sovittu asiaa lähestyttävän. Tästä esimerkkinä tilanne, jossa kulttuurisia perinteitä koskevaan keskusteluun nousee kysymys tyttöjen ja naisten ympärileikkauksista. Keskustelussa on mahdollisuus esittää monenlaisia näkemyksiä ja tuntea monenlaisia tunteita, jotka kaikki huomioidaan ja osallistujiin suhtaudutaan arvostavasti. Ohjaajan tehtävänä on kuitenkin raamittaa keskustelua kertomalla, että Suomen lainsäädännön mukaan kyseessä on kielletty toimenpide. Tällöin kenenkään kokemusta tai näkemystä asiasta ei väheksytä, mutta keskustelun jatkamiselle on turvalliset puitteet.

Sensitiivisten aiheiden äärellä on erityisen tärkeää olla tietoinen keskustelun mahdollisista jälkivaikutuksista. Pohdinta ja kuohunta ei välttämättä pääty työpajatyöskentelyn päätyttyä. Tarkoituksena on kuitenkin myös herättää ajatuksia. Vuoropuhelu ja erilaisten asioiden nostaminen keskusteluun voivat tuoda näkyville jotain uutta ja paljastaa katvealueita. Keskustelun aiheuttamat tunteet ja reaktiot voivat johdattaa arvioimaan, mistä asioista olisi tärkeää saada lisätietoa ja

enemmän ymmärrystä. Näin ollen olisi hyvä, jos keskusteluun on mahdollisuus palata tai jatkaa myöhemmin, mikäli asiat jäävät mietityttämään osallistujia tai osaa heistä. Erittäin tärkeää on myös tarjota mahdollisuus palautteenantoon keskustelun päätyttyä.

Dialogitaidot ja turvallinen tila keskustelulle

Keskustelu muodostuu osallistujien näköiseksi ja kuuloiseksi, mutta **ohjaajan rooli** on niin ikään hyvin tärkeä. Hänen tehtävänsä on **johdattaa keskustelua työpajan teeman äärelle, auttaa pysymään aiheessa, varmistaa keskustelun turvallisuus osallistujille ja pysytellä herkkänä ilmapiirille**. Ohjaajan on hyvä pohtia omaa asennoitumistaan käsiteltävään aiheeseen ja suhdettaan dialogisuuteen. Koska olemme kaikki ihmisiä, voivat työpajan aihe ja lausutut puheenvuorot herättää myös ohjaajassa tunteita.

Dialogitaidot kiinnittyvätkin paljolti tunteiden käsittelyn ja kuuntelemisen taitoihin. Toimivaan dialogiin osallistuminen edellyttää osallistujien välistä arvostusta sekä kykyä tarkastella asioita toisten näkökulmista ja hyväksyä ne subjektiivisesti tosina. Tämä tarkoittaa sitä, että toisten mielipiteet, kokemukset ja ajatukset ovat *vähintään* heille itselleen tosia, ja sellaisina yhtä arvokkaita kuin kaikkien muidenkin ajatukset ja kokemukset. Jokaisella on yhtäläinen oikeus osallistua vuoropuheluun.

Ideologiana dialogisuus merkitsee sitä, että **ajatellaan vuorovaikutuksen olevan väline ihmisten välisen yhdenvertaisuuden vahvistamiseen**. Tämä vaatii tietoista päätöstä osallistua vuorovaikutukseen yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti sekä taitoja tehdä niin. Työtapana dialogisuus mahdollistaa erilaisten aihepiirien ihmettelyn ja pohtimisen yhdessä, ja johtaa paremmin aitoon vuorovaikutukseen kuin tietoisuustyypinen luennointi. Aidossa vuorovaikutuksessa eri osallistujien on mielekkäämpää ja turvallisempaa arvioida myös omaa aiempaa tietoaan ja vastaanottaa näkemyksiä muilta.

Dialogitaitoja voi harjoitella.

Dialogitaidot

Kyky käsitellä omia tunteitaan

- tietoisuus omista ajatuksista ja tunteista on tärkeä taito
- ihminen, joka ymmärtää ja osaa käsitellä tunteitaan, ei provosoidu keskustelussa tai reagoi liian voimakkaasti ja jolloin hän pystyy osallistumaan keskusteluun rakentavasti

Kyky kuunnella

- harjoitettu taito keskittyä aidosti kuulemaan toista ihmistä
- omien ajatusten ja ennakko-oletusten hiljentäminen, jotta pystyy tarkkaavaisesti kuuntelemaan mitä toisella on sanottavana
- kuuntelun taitoon liittyy kyky esittää tarkentavia ja toista ihmistä rohkaisevia kysymyksiä

Kyky puhua

- tarkoittaa taitoa esittää omia ajatuksiaan rehellisesti ja mahdollisimman selkeästi
- oman puheen liittämistä toisten puheenvuoroihin
- tähän liittyy kyky ilmaista itseään siten, ettei hyökkää, arvostelee tai tuomitse muita

(lähteinä mm. Erätauko-hanke sekä Nurminen, Juha: Dialogitaidot)

Turvallisemman tilan periaatteita

Kun keskustellaan sensitiivisistä aiheista, on erityisen tärkeää, että ryhmäläiset tuntevat olonsa turvallisiksi. Ryhmässä on tärkeää vahvistaa luottamuksen syntymistä ja pyrkiä luomaan mahdollisimman hyvät edellytykset myös herkkien aiheiden käsittelylle. Tätä miettiessä voi hyödyntää yleisiä turvallisemman tilan sääntöjä, kuten:

- Älä tee oletuksia henkilöstä hänen ulkoisten ominaisuuksiensa, ikänsä, etnisyyden, uskonnon tai taustan perusteella.
- Älä oleta henkilön sukupuolta tai seksuaalista suuntautumista.
- Tutustu omiin rajoihisi ja kunnioita toisten rajoja.
- Hyväksy myös vähempi aktiivisuus.
- Anna tilaa myös hiljaisuudelle. Joku voi kaivata vähän aikaa ajattelulle ja puhuu vasta sitten.
- Toista tarvittaessa kysymys. Käytä eri muotoa tai eri sanoja.
- Luo ympäristö, jossa on helppo pitää puheenvuoroja.
- Ole avoin muiden mielipiteille, vaikka ne poikkeaisivat omistasi.
- Kunnioita toisen puheenvuoroa sen muodosta riippumatta.
- Käsittele arkoja aiheita kunnioittavasti.
- Hyväksy virheet ja erimielisyydet.
- Avaa käyttämäsi ja toisten käyttämät termit ja vaikeat käsitteet.
- Älä kysy henkilökohtaisia asioita, kuten taustaa, sukupuolta, perhesuhteita, sairauksia jne., ellei tunne henkilöä hyvin.
- Käytä ryhmäläisestä hänen toivomaansa kutsumanimeä

Tilan merkitys

Myös fyysinen tila tuottaa tietynlaisia reunaehtoja keskustelulle. Esimerkiksi luokahuoneessa toteutettu työpaja koetaan todennäköisemmin osaksi koulutyötä ja opiskelua. Entä pääsevätkö kaikki, myös liikkumisen apuvälineitä käyttävät, osallistujat perille? Valittu tila ja sen järjestely vaikuttavat toimintaan. Tilan valinnassa onkin hyvä pohtia seuraavia kysymyksiä:

- Onko tila esteetön? Esteettömyyden kysymykset tulee huomioida työpajan suunnittelussa sekä tiedottamisessa osallistujille. Myös käytetty kieli ja valitut viestintätavat voivat luoda tai poistaa esteitä.
- Kohdataanko ihmiset heidän omassa ympäristössään? Mitä muita merkityksiä tilaan liittyy (luokahuone, harrastustila, uskonnollisen yhteisön tila, koti, työpaikka jne.)? Voiko näillä olla vaikutusta keskusteluun?
- Kutsutaanko osallistujat järjestäjän puolesta tilaan, joka palvelee erityisesti tietystä teemasta puhumista? Esimerkiksi Tyttöjen Talolla järjestetty dialogityöpaja sukupuolen ja tyttöyden erilaisista merkityksistä voisi virittää osallistujat erityisen hyvin keskusteluun.
- Onko tilassa mahdollista jakautua pienryhmiin?
- Entä näkevätkö osallistujat toistensa kasvot, ilmeet ja eleet? Tilan kalusteet olisi hyvä järjestää siten, että osallistujat näkevät toistensa kasvot. Puheenvuorojen ottamiselle ja seuraamiselle on tällöin parhaat edellytykset.
- Onko tila varattu pelkästään dialogityöpajan käyttöön vai onko siellä muita ihmisiä? Sensitiivisistä aiheista keskusteleminen onnistuu parhaiten rauhallisessa ympäristössä, jossa ei ole läpikulkua eikä työpajan ulkopuolisia henkilöitä.

Yhteinen kieli ja sensitiivisyys

Dialogityöpajassa tulee käyttää sellaista kieltä ja sellaisia sanoja, jotka kaikki ryhmäläiset ymmärtävät.

Ohjaajan on hyvä varautua selittämään hankalampia sanoja ja käsitteitä. Sanojen selityksiä voi pohtia osallistujien kanssa yhdessä. Työskentelytapa on ennen kaikkea kohtaava.

Keskustelunavaukset on hyvä tehdä kutsuen osallistujat avoimesti ihmettelemään ja pohtimaan aihetta yhdessä. Puhuttua kieltä tukevia materiaaleja, kuten kuvakortteja, voi valmistella jo etukäteen.

Sensitiivisyys osallistujaryhmien erityisyydelle

On hyvä tiedostaa oma asemansa keskustelun aloittajana ja kysymysten esittäjänä.

”Esimerkiksi itse olen valkoihoinen, kantasuomalainen henkilö, joka on elänyt koko elämänsä rauhan aikana hyvinvointivaltiossa, ja jonka koko suku asuu parin sadan kilometrin päässä ja ystävät ovat lähellä. Esittäessäni kysymyksiä joukolle eri puolilta maailmaa ja eri syistä Suomeen muuttaneita opiskelijoita, voivat kysymykseni vaikkapa perheestä olla haavoittavia jollekulle, jonka kaikki sukulaiset asuvat toisissa valtioissa ja erillisyyttä värittää huoli heidän turvallisuudestaan.”

Sensitiivisyys ei silti tarkoita sitä, että jätetään asioita sanomatta tai kysymättä vaan ennemminkin kysymisen tapaa ja tietoisuutta valinnanmahdollisuuksien erilaisuudesta. Ei ole syytä olettaa ennakkoon toisten ihmisten mielipiteitä, valintoja tai mahdollisia traumoja heidän taustansa perusteella. Tulee paremminkin olla tietoinen siitä, että monenlaiset tekijät ja tapahtumat vaikuttavat yksilöllisiin elämänkulkuihin.

Dialogityöpajamalli

Osallistujia 5–20

Aikaa 90 min

Tarvittavat välineet: mahdollinen esitystekniikka videon esittämiselle, muistiinpanovälineet, mahdolliset palautelomakkeet

Esittely (n. 15 min): tutustumiseen ja ryhmäytymiseen on hyvä käyttää hetki aikaa. Tässä virittäydytään käsillä olevaan hetkeen ja tulevaan keskusteluun. Osallistujat ovat hyvässä tapauksessa toisilleen tuttuja, mutta työpajan ohjaaja tai ohjaajat ovat heille vieraita. Jokin pieni esittäytymiskierros kaikkien kesken voi siis olla tarpeen. Osallistujille kerrotaan myös, mitä aihetta on tarkoitus käsitellä ja millaisella tavalla. Dialogisuuden periaatteisiin kuuluu, että kaikilla on oikeus omaan mielipiteeseensä ja sen ilmaisuun. Kunnioitamme ja kuuntelemme toistemme näkemyksiä, ja keskustelussa on tilaa monenlaisille mielipiteille. Ilmaistaan osallistujille nämä keskustelun yhteiset pelisäännöt tai luodaan ne yhdessä.

Taustoitus (n. 10 min): voidaan katsoa vaikkapa jokin video, lukea tarina tai tutustua case-esimerkkiin. Tarkoituksena on herätellä ajatuksia päivän aiheeseen liittyen ja helpottaa keskustelun aloittamista. Materiaalin valinnassa tulee miettiä osallistujien erityispiirteitä kuten ikää ja kielitaitoa, jos ne ovat tiedossa ennakkoon. Taustamateriaalin tulee olla riittävän selkeä sekä käytetyn kielen että mahdollisen kuvaston osalta.

Dialogi (n. 60 min): ryhmän koon mukaan voidaan keskustelu aloittaa koko porukan kesken tai jakautua pienempiin ryhmiin. Pienryhmien etuna on, että puheenvuoron ottamisen kynnyks madaltuu ja vastavuoroinen keskustelu sekä puheenvuorojen toisiinsa sovittaminen on helpompaa. Pienten ryhmien keskusteluista voidaan tehdä koko porukalle yhteenvedot, jolloin esitetyt ajatukset tavoittavat koko ryhmän ja moniäänisyys tulee kuulluksi.

Keskustelun tueksi on hyvä olla valmiiksi mietittyjä kysymyksiä tai esimerkkejä. Aloittaa voi vaikka kysymällä, mitä ajatuksia taustamateriaali herätti. Keskustelussa tulee huolehtia siitä, että kaikki halukkaat pääsevät ääneen ja puhutilla säilyy turvallisena kaikille, vaikka osallistujat esittäisivätkin eriäviä näkemyksiä. Tämä vaatii keskustelun ohjaajalta herkkyyttä ja tilannetajua. Keskustelun lomassa voidaan tarjota tietoa esimerkiksi lainsäädännön tuottamista reunoista. Selvennetään tarvittaessa henkilökohtaisen mielipiteen ja yhteisen lainsäädännön noudattamisen välistä eroa.

Keskustelua voi käynnistellä tai helpontaa myös käyttämällä toiminnallisia menetelmiä. Hyvä menetelmä on vaikkapa mielipidejana. *Menetelmiä löydät tämän oppaan liitteistä.*

Laajat käsitteet, kuten tasa-arvo tai ihmisoikeudet, voivat olla hankalia keskustelunaiheita.

*"En itse esimerkiksi käynnistäisi keskustelua kysymällä:
'Mitä mieltä olette ihmisoikeuksista?' vaan pilkkaisin isommat kokonaisuudet
pienemmiksi käytännön arkeen liittyviksi aiheiksi, vaikkapa kysymällä:
'Miten yhdenvertaisuudesta pidetään huolta teidän koulussanne?'"*

Ilmiöt ja asiat, joista on omakohtaista kokemusta, herättävät helpommin ajatuksia ja halua keskustella. Näin ollen kannattaakin lähestyä erilaisia asiakokonaisuuksia sen kautta, miten ne ihmisten omassa arjessa näkyvät ja ilmenevät. Keskustelua voi viedä eteenpäin hyödyntäen kuvitteellisia tai tosielämän esimerkkejä. Alussa esitettyä taustamateriaalia voi käyttää apuna läpi keskustelun.

*"Hyvä tapa on kysyä osallistujilta, mitä ajatuksia yhdessä katsotun videon,
tarinan tai case-esimerkin henkilöiden toiminta herätti."*

Keskustelussa voidaan yhdessä pohtia, kuulostaako esimerkkitarina tutulta tai vaikkapa, miten vastaavassa tilanteessa kannattaisi omasta mielestä toimia. Lähestymistapoja ja keinoja keskustelun tukemiseen on monia.

Palaute (n.5–10 min): palautteenanto on tärkeää, paitsi järjestäjien, myös osallistujien kannalta. Järjestäjille palaute on ensiarvoisen tärkeää toiminnan arvioinnin ja kehittämisen vuoksi. Osallistujille puolestaan on tärkeää saada ilmaista oma kokemuksensa työskentelyyn osallistumisesta. Mieti jokin riittävän yksiselitteinen ja helppo tapa antaa palautetta. Tässä voi käyttää vaikkapa lyhyttä paperilomaketta, suullista palautetta tai jotain toiminnallista menetelmää. Palaute on hyvä kerätä heti työpajan päätyttyä, kun tunnelmat ja ajatukset ovat yhä tuoreena mielessä. Mikäli mahdollista, kannattaa järjestäjien myös kertoa, että heihin saa olla yhteydessä myöhemminkin, jos ryhmässä herää keskustelun tiimoilta jatkopohdintaa tai purkamista kaipaavia tunteita, ajatuksia ja kysymyksiä.

ESIMERKKI TALK-TYÖPAJASTA

Aihe: Tasa-arvo

Paikka: oppilaitos, jossa aikuisia maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita

Osallistujia: 5–20 hlöä / työpaja

Esittely: esittäydymme lyhyesti kertomalla, keitä olemme, mistä yhdistyksestä tulemme ja millaista hanketta edustamme. Joissain ryhmissä kysyimme, onko Setlementti Tampere ry tuttu opiskelijoille ja kerroimme lyhyesti toiminnasta. Tuttuuden tunnetta loi se, että osa opiskelijoista oli kuullut tai osallistunut yhdistyksen monikulttuuriseen toimintaan. Esittelimme päivän keskustelun aiheen, kerroimme dialogisuuden periaatteista sekä rohkaisimme kaikkia osallistujia käyttämään rohkeasti puheenvuoroja niin halutessaan.

Taustoitus: TALK-hankkeen dialogityöpajoissa katsottiin ensin Kotona Suomessa -hankkeen tuottama video ”Ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus” (8.35 min). Opetusvideo kuuluu maahanmuuttajille suunnattuun monikieliseen Ymmärrä Suomea -videosarjaan. Videot on suunnattu Suomessa asuville aikuisille maahanmuuttajille, ja niitä voi käyttää muun muassa erilaisissa koulutuksissa oppimateriaalina.

<https://www.youtube.com/watch?v=BoSUAReevMM&t=275s>

Dialogi: Kunkin ryhmän kanssa keskustelu muodostui omanlaisekseen. Kysyimme keskustelun mittaan seuraavia kysymyksiä:

- 1) miten tasa-arvo näkyy tai toteutuu (täällä) koulussa?
- 2) miten tasa-arvo näkyy tai toteutuu työelämässä?
- 3) miten tasa-arvo näkyy tai toteutuu perheessä?
- 4) miten tasa-arvo näkyy tai toteutuu omassa elämässä ja omassa valinnoissa?

Koska kukin keskustelu oli ainutlaatuinen, ei myöskään kysymyksiä esitetty täsmälleen samassa muodossa tai järjestyksessä. Toteutuksen runko oli kuitenkin samanlainen. Tarkensimme monia kysymyksiä ja opiskelijoiden puheenvuorot herättivät uusia kysymyksiä ja pohdintoja. Tärkeintä toteutuksessa oli pyrkimys sensitiivisyyteen ja opiskelijoita arvostavaan kohtaamiseen.

Palautte: Keräsimme osallistujilta palautteen pienellä lomakkeella, jossa vaihtoehdot oli ilmaistu sekä sanallisesti että kuvamuodossa hymiöin. Opettajilta keräsimme palautteen sähköisellä kyselyllä työpajojen päätyttyä.

Minkä arvosanan antaisit dialogityöpajalle (*rastita yksi vaihtoehto*)

__1 = heikko

__2 = tyydyttävä

__3 = hyvä

__4 = kiitettävä

__5 = erinomainen

LIITTEET:

- Menetelmiä ja materiaaleja keskustelun aloitukseen ja tueksi
- Lähdevinkkejä ja -linkkejä

Liite 1: Mieli-pidejana.

Muokattu Nova-hankkeen oppaassa esitetyn esimerkin pohjalta. Alkuperäinen lähde:

Videoterveisiä vanhemmille – opas, s. 31. [https://c185b323-ae19-40ac-b575-](https://c185b323-ae19-40ac-b575-61cada072a57.filesusr.com/ugd/a9d7ae_6015d19ef961452b8a9680950aecee10.pdf?index=true)

[61cada072a57.filesusr.com/ugd/a9d7ae_6015d19ef961452b8a9680950aecee10.pdf?index=true](https://c185b323-ae19-40ac-b575-61cada072a57.filesusr.com/ugd/a9d7ae_6015d19ef961452b8a9680950aecee10.pdf?index=true)

Mieli-pidejana

Tavoite: Rohkaista osallistujia pohtimaan omia mielihiteitään ja ilmaisemaan niitä. Harjoitellaan muiden näkemysten kuuntelemista ja kunnioittamista.

Menetelmä: Mieli-piteen ilmaisu.

Tarvikkeet ja tila: Paperiarkki, johon on kirjoitettu ”Täysin samaa mieltä” ja paperiarkki, johon on kirjoitettu ”Täysin eri mieltä”. Avoin tila, johon voi muodostaa janan paikalla olevista ihmisistä.

Kesto: 20 minuuttia.

1. Kiinnitä tilan toiseen päähän ”Täysin samaa mieltä” -lappu ja toiseen päähän ”Täysin eri mieltä” -lappu.
2. Pyydä osallistujia asettumaan riviin näiden kahden lapun väliin.
3. Kerro osallistujille, että he seisovat kuvitteellisella mieli-pidejanalla ja heidän tulee aina esitetyn väittämän jälkeen siirtyä siihen kohtaan janaa, mikä parhaiten edusta heidän mielihidettään. Väittäminä voidaan käyttää esimerkiksi seuraavia vaihtoehtoja:
 - Suklaa on hyvää.
 - Perhe on tärkeä voimavara.
 - Suomalaisiin ihmisiin on helppoa tutustua.
 - Suomalainen lastenkasvatus eroaa oman kulttuurini tavasta kasvattaa lapsia.
 - Kaikissa kulttuureissa on jotain hyvää ja jotain huonoa.
 - Kaikki ihmiset ovat keskenään yhdenvertaisia.
 - Tasa-arvo toteutuu täydellisesti työelämässä.
 - On eri asia olla nainen tai mies yhteiskunnassa.
 - On luonnollista, että äidillä ja isällä on eri vastuut perheessä.
 - Naisen paikka on olla kotona.
 - Perheessä pyritään aina kaikkien perheenjäsenten parhaaseen.
 - On olemassa miesten töitä ja naisten töitä.
 - On joskus haastavaa ymmärtää itselle vieraan kulttuurin tapoja.
4. Kunkin väittämän jälkeen kysytään osallistujilta, miksi ovat asettuneet juuri kyseiselle kohdalle janaalla. Kysy perusteluja vaihtelevasti eri kohdille janaa paikan valinneilta.

Osallistujat saavat myös halutessaan vaihtaa paikkaa, mikäli he muuttavat mieltään. Pyri saamaan aikaan keskustelua.

5. Lopuksi voidaan keskustella siitä, minkälaisissa tilanteissa on helppo ilmaista mielipiteensä. Entä, milloin vaikea? Mistä mielipiteet tulevat? Kuka niihin vaikuttaa?

Mikäli tilaa ei ole riittävästi, voidaan mielipide ilmaista myös peukkuäänestyksellä. Osallistujat voivat kunkin väitteen jälkeen osoittaa peukulla oman näkemyksensä asiasta.

Liite 2: videolinkkejä taustoittamaan keskustelua

Kotona Suomessa -hankkeella on kokonainen videokanava YouTubessa. Sieltä löytyy monesta aiheesta videoita koskien elämää suomalaisessa yhteiskunnassa.

https://www.youtube.com/channel/UCNoXocZGaydIKyO9FbN_Jwg

TALK-työpajassa katsoimme alkuun Kotona Suomessa -videokanavalta löytyvän suomenkielisen Ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus -videon (8.35 min)

<https://www.youtube.com/watch?v=BoSUAReevMM&t=13s>

Pakolaisnuorten tuki ry:n Kōlvitube-videokanavalla on tarjolla Nova-hankkeessa yhdessä nuorten kanssa tehdyt videot, joissa kerrotaan seurustelusta Suomessa.

Suomi, englanninkieliset tekstit: <https://www.youtube.com/watch?v=6HwkfAVzbrw>

Persia 5:27 min: <https://www.youtube.com/watch?v=RYbBu6QsJnM>

Somali 5:27 min <https://www.youtube.com/watch?v=rVnIMYQIFos>

Arabia 5:28 min https://www.youtube.com/watch?v=_pKvyZebDWw

Liite 3: Lähdevinkkejä ja -linkkejä

Erätauko -keskustelumenetelmän taustaa ja materiaaleja: <https://www.eratauko.fi/>

Pakolaisnuorten tuki ry: "Videoterveisiä vanhemmille – Keskustelun avauksia ja menetelmiä vanhemmuuden tukemiseen". Monikulttuurisen perhetyön opas,

suomenkielinen. [https://c185b323-ae19-40ac-b575-](https://c185b323-ae19-40ac-b575-61cada072a57.filesusr.com/ugd/a9d7ae_6015d19ef961452b8a9680950aecee10.pdf?index=true)

[61cada072a57.filesusr.com/ugd/a9d7ae_6015d19ef961452b8a9680950aecee10.pdf?index=true](https://c185b323-ae19-40ac-b575-61cada072a57.filesusr.com/ugd/a9d7ae_6015d19ef961452b8a9680950aecee10.pdf?index=true)

MIOS-hanke: Toivo-ryhmien ohjaajille suunnattu opas. Sisältää paljon tutustumis- ja ryhmäharjoituksia sekä vinkkejä palautteenkeruuseen, joita voi hyödyntää myös dialogityöpajatyöskentelyssä. Suomenkielinen.

https://mieli.fi/sites/default/files/inline/materiaalit/Mios/toivo_malli_8_2019.docx.pdf

DIDAR-hanke: Kohtaaminen ja dialogi kunniakulttuuri- ja kunniaväkivaltatyössä. Toim. Rautiokoski Marianne, Hussain Raman, Janhunen-Ruusuvuori Mervi ja Kervinen Heidi. Viestipaino Oy, Tampere 2016.